

International University:

europijski repertuar dobrych praktyk na zajęciach akademickich prowadzonych w językach obcych

Danuta Romaniuk

Nauczanie i uczenie się poprzez język drugi lub trzeci, w otoczeniu obcej kultury, stanowi duże wyzwanie pod względem merytorycznym, metodycznym i organizacyjnym. Takie sytuacje rodzą szereg konsekwencji językowych, kulturowych i dydaktycznych. Rodzi się więc pytanie, jakie zlecać zadania studentom, jakie przeprowadzać egzaminy, jak oceniać, jaki rodzaj interakcji preferować. Projekt IntlUni podaje przykłady radzenia sobie z trudnościami w tym zakresie i poszukiwania najlepszej drogi w danym kontekście.

W ostatnich latach na całym świecie doświadczamy widocznego wzrostu procesów migracji edukacyjnej i umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego. Coraz więcej osób uczy i uczy się w językach innych niż ojczysty. Obecnie w Polsce studiuje 46 tys. studentów z zagranicy, a w innych krajach dotyczy to ponad 4 mln osób. Do 2020 r. studentów zagranicznych będzie na świecie około 7 mln. Polska wyznaczyła sobie za cel 100 tys. do 2020 r. Obecnie nasze uczelnie i instytucje rządowe intensyfikują działania, by wprowadzić jak najkorzystniejsze zmiany jakościowe związane ze zjawiskiem umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego. Także władze samorządowe dużych miast podejmują działania mające polepszyć sytuację uczniów wielokulturowych w szkołach.

Skoro nasze otoczenie w XXI wieku jest coraz bardziej zróżnicowane, musimy się uczyć, jak sobie radzić z różnorodnością. Polska jest w trakcie kształtowania się wielojęzycznej i wielokulturowej przestrzeni edukacyjnej (WWPE). W roku 2015 Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa

Wyższego ogłosiło pierwszy *Program umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego w Polsce*. W tym samym czasie dobiega końca projekt *IntlUni*, który przynosi bogaty wybór dobrych praktyk oraz jasno sformułowane rekomendacje. Ta zbieżność czasowa jest szansą na pogłębioną refleksję i zaczerpnięcie z doświadczeń innych.

Projekt *IntlUni* jest dlatego przełomowy i znaczący, że w dobie bezprecedensowego rozwoju badań problematyki umiędzynarodowienia o charakterze ilościowym przeprowadza także niezbędne badania jakościowe i to o charakterze oddolnym, tworząc swoje rekomendacje na podstawie rzeczywistych doświadczeń uczelni i nauczycieli. Bardziej niż na systematyczną typologię uczelni pod względem ich umiędzynarodowienia oraz wyczerpującą listę stojących przed nimi wyzwań *IntlUni* wskazuje na punkty odniesienia dla uczelni na drodze umiędzynarodowienia oraz na sprawdzone sposoby działania w określonym kontekście. Owe postulaty dbałości o jakość kształcenia warto przybliżyć szerszemu odbiorcy. Co ważne, wiele z tych postulatów można zastosować także na wcześniejszych etapach edukacyjnych.

Instytucja, aby zapewnić wysoką jakość kształcenia na umiędzynarodowionej uczelni, powinna zadbać o stworzenie tzw. włączającej przestrzeni nauki. W tym celu uczelnia powinna zapewnić wsparcie instytucjonalne dla tworzenia środowiska sprzyjającego uczeniu się i nauczaniu.

IntlUni jest projektem typu *Erasmus Academic Network* koordynowanym przez Aarhus University w Danii w ramach *Lifelong Learning Programme* w latach 2012-2015. Cele projektu to identyfikacja kryteriów jakości kształcenia i uczenia się w WWPE oraz opracowanie rekomendacji w zakresie zapewniania i podtrzymywania jakości kształcenia i uczenia się.

IntlUni skupia 38 uczelni partnerskich z 27 krajów Unii Europejskiej i sąsiednich. Uniwersytet Warszawski jest jedyną polską uczelnią w tym przedsięwzięciu. W projekcie uczestniczą uczelnie duże i małe, z różnych rejonów kulturowych Europy, o zróżnicowanym poziomie umiędzynarodowienia i o szerokim spektrum doświadczeń. Te uczelnie wykazują także zróżnicowane podejścia do tworzenia programów w językach obcych.

Co istotne, projekt opiera się na rzeczywistych doświadczeniach partnerów i specyficznych kontekstach edukacyjnych i kulturowo-społecznych uczelni. Gromadzi ponad 100 opisów dobrych praktyk odnoszących się do konkretnie przedstawionych sytuacji (*Illustrative Samples* publikowane na stronie internetowej projektu stanowią ich kwintesencję).

Przedmiotem rozważań *IntlUni* jest także kontekst kulturowy w sytuacji umiędzynarodowienia uczelni. Wyodrębniono cztery sfery kultury wpływające na uczelnie: kultura etniczna studentów i wykładowców, kultura lokalna, kultura dyscypliny i kultura akademicka. Oscylują one wokół kwestii kulturowych, językowych i dydaktycznych, a dotyczą sytuacji studentów zarówno na studiach krótkoterminowych, jak i tych na pełnych programach studiów.

Finalnym efektem projektu są rekomendacje (dostępne na stronie projektu w dokumencie *Recommendations*) w zakresie zapewniania jakości kształcenia i uczenia się w WWPE – na poziomie uczelni, kraju oraz Unii Europejskiej. Jako duży i innowacyjny projekt europejski *IntlUni* ma szansę wpłynąć nie tylko na procesy umiędzynarodowienia na uczelniach europejskich, ale także na politykę edukacyjną krajów członkowskich i UE jako całości.

W dokumencie *IntlUni Principles* opisane są trzy sfery środowiska uczenia się: instytucja, nauczyciel, student. Przedstawione są procesy prowadzące do realizacji efektów kształcenia i uczenia się w zakresie wszystkich możliwych dyscyplin i programów studiów.

Instytucja, aby zapewnić wysoką jakość kształcenia na umiędzynarodowionej uczelni, powinna zadbać o stworzenie tzw. włączającej przestrzeni nauki. W tym celu uczelnia powinna zapewnić wsparcie instytucjonalne dla tworzenia środowiska sprzyjającego uczeniu się i nauczaniu. Konieczne jest zapewnienie językowego i kulturowego przygotowania administracji, nauczycieli i studentów. Kluczowe jest także przeszkolenie nauczycieli w zakresie dydaktyki w kontekście wielojęzycznym i wielokulturowym. Kadra administracyjna i nauczyciele powinni być również przygotowani w zakresie *coachingu* i doradztwa, by dysponować tzw. umiejętnościami miękkimi. Niezbędna jest poza tym włączająca i aktywizująca polityka językowa i kulturowa uczelni, z jasno określonym statusem *lingua franca*. Na każdym etapie należy klarownie wyjaśniać studentom z innych krajów standardy i wymagania oraz służyć pakietami informacji praktycznych. Rolą uczelni na drodze ku umiędzynarodowieniu jest zapewnienie wszystkim uczestnikom tej wymiany możliwości podnoszenia swoich umiejętności językowych i akademickich, takich jak język akademicki i specjalistyczny, techniki uczenia się – w klasie i warunkach wirtualnych i cyfrowych. Istotne jest także integrowanie studentów i kadry. Poważnym wyzwaniem uczelni jest integrowanie studentów poza zajęciami dzięki tworzeniu otwartego otoczenia dla studentów przyjeżdżających, poprzez zapewnianie przestrzeni i inicjowanie wydarzeń, by studenci mogli się spotykać, mieszkać i uczyć razem. Uczelnia powinna aspirować do roli platformy umiędzynarodowionego życia, pracy i nauki.

Tak jak uczelnia, nauczyciel akademicki jest istotnym elementem tej międzynarodowej układanki. Pracując w umiędzynarodowionym środowisku, nauczyciel powinien

Nauczyciel powinien pomagać studentom zdobywać kompetencje interkulturowe, rozwijać empatię i wiedzę o efektach różnorodności kulturowej, promować interaktywne uczenie się poprzez pracę w grupach.

aktywnie rozwijać w sobie świadomość procesów uczenia się i nauczania poprzez stworzenie warunków do refleksji nad metodami dydaktycznymi i negocjowanie ze studentami tych procesów, tak aby strategie nauczyciela były spójne ze strategiami studentów. Należy poświęcić czas i uwagę na przedyskutowanie procesów nauczania, wyraźnie i wprost komunikować standardy i wymagania wobec wszystkich studentów, omówić rolę nauczyciela, jego podejście i oczekiwania, dostosować i zindywidualizować style nauczania i zmodyfikować metody pracy (np. nauczanie w zespole nauczyciela przedmiotu i języka, uczenie się w tandemie, uczenie się nawzajem), w końcu wskazać na uwarunkowania w zakresie kultury narodowej/ lokalnej i akademickiej danej dyscypliny. Wykorzystywanie nowoczesnych technologii może być pomocne na każdym etapie takich działań.

Powszechnie wiadomo, że zróżnicowanie kulturowe i językowe stanowi wielkie wyzwanie społeczne, a właśnie nauczyciel może sprostać temu wyzwaniu. W swojej klasie może zarządzać różnorodnością jak menadżer i nadawać jej większe znaczenie. Nauczyciel powinien pomagać studentom zdobywać kompetencje interkulturowe, rozwijać ich empatię i wiedzę o efektach różnorodności kulturowej, promować interaktywne uczenie się poprzez pracę w grupach, wykorzystując różnorodność kulturową studentów jako zasób i wartość dodaną oraz otwarcie się odnosić do różnic i oczekiwań kulturowych. Istotne jest stosowanie tzw. strategii włączających i integrujących (np. nauczania wszystkich zagranicznych studentów historii i kultury oraz języka kraju goszczącego, wraz z możliwością prezentowania przez nich swoich kultur).

Tak jak nauczyciel, student w równym stopniu jest podmiotem umiędzynarodowienia. W tym procesie student może wykorzystywać świadomość różnic kulturowych i rozwijać zdolność radzenia sobie z różnorodnością językową. Student powinien mieć szansę na refleksję i wzbogacenie swojej tożsamości kulturowej poprzez uczenie się o innej kulturze i języku w grupach wzajemnego wsparcia i bezpośrednio odnoszenie się do różnic kulturowych, omawianie tych różnic (np. analizowanie zagadnienia w sposób inny od tego, który studenci zastosowaliby instynktownie dzięki własnemu kulturowo ugruntowanemu postrzeganiu), kształtowanie otwartości umysłu i rozwijanie empatii i tolerancji. Student każdego kierunku powinien mieć szansę rozwoju językowego poprzez komponent językowy włączony do programów kształcenia. Ten ostatni element wydaje się szczególnie istotny dla podniesienia ogólnych kompetencji społeczeństwa oraz wprowadzenia nowej jakości na uczelniach.

Student powinien nabywać i stosować wiedzę w różnych kontekstach. W tym celu warto propagować wspólną naukę, poszerzać treści nauczania i materiały, uświadamiać, że idee i zastosowania znane studentom z ich własnego kontekstu nie muszą być wykorzystywane w sposób oczywisty do innych kontekstów kulturowych, geograficznych czy cywilizacyjnych. Studenci wiele zyskają, kiedy będą stworzone warunki, umożliwiające im nabywanie wiedzy w środowisku wielokulturowym.

Projekt *IntlUni* zawiera szeroki repertuar dobrych praktyk z różnych kontekstów edukacyjnych i wyraźnie wskazuje, że jest wiele dróg dla uczelni w tym względzie. W gestii każdego kraju, uczelni, a nawet wydziału czy specjalności jest podjęcie strategicznej decyzji w sprawie umiędzynarodowienia. *IntlUni* oferuje bogaty empiryczny materiał do rozważań i wsparcie dla wszystkich uczestników wymiany akademickiej próbujących radzić sobie ze stale ewoluującą polską przestrzenią edukacyjną.

Strona internetowa projektu: <http://www.intluni.eu>.

dr Danuta Romaniuk

Pracownik Centrum Kształcenia Nauczycieli Języków Obcych i Edukacji Europejskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Zajmuje się także organizacją mobilności międzynarodowej studentów i kadry oraz reprezentuje UW w projekcie *IntlUni*.